

Hilltake®

**कम्पोस्ट बिनको
प्रयोग कसरी गर्ने?**

**How to use
Compost Bin?**

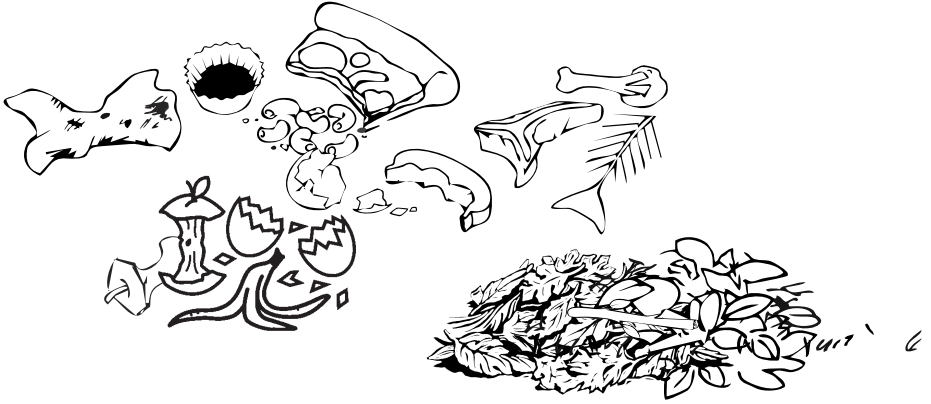

*"Never doubt that a small, highly committed group of individuals
can change the world, indeed it is the only thing that ever has."*

Margaret Mead

घरेलु जैविक फोहर भनेको के हो?

हामीले घरायसी कामको लागि खान, लगाउन, औषधी उपचार गर्न, सजावटका सामानहरु इत्यादि दिनहुँ किनेर ल्याउँछौं। ती सामानहरु प्रयोग भैसकेपछि केही न केही फाल्तु वस्तुहरु निस्कन्छन्, ती सम्पूर्ण फाल्तु वस्तुहरुलाई हामीले घरेलु फोहर भन्दछौं। तरकारी केलाउँदा निस्कने जरा, पात, परालको भाग, फलफुलको बोक्रा बियाँ, जुठो वा बासी खानेकुरा, सुके/कुहेका फूल विरुवाहरु, पातपतिङ्गर जस्ता कुहिने गल्ने सबै खाले फाल्तु वस्तुहरु नै जैविक घरेलु फोहर हुन्।

कम्पोष्ट मल भनेको के हो?

तरकारी, खाद्यान्न, फूल बिरुवा, पातपतिङ्गर जस्ता जैविक वस्तुहरुबाट निस्केको फाल्तु वस्तुहरु सडेगलेर विस्तारै माटो जस्तो कालो वस्तु बन्दछ। उक्त वस्तुमा ती फोहरहरुमा भएका सबै पौष्टिक तत्वहरु यथावत रहन्छ। यो पौष्टिक तत्वलाई मलको रूपमा प्रयोग गरिन्छ। यो मललाई नै कम्पोष्ट मल भनिन्छ।

जैविक फोहर

कम्पोष्ट मल

कम्पोष्ट मल बनाउनुको उद्देश्य के हो?

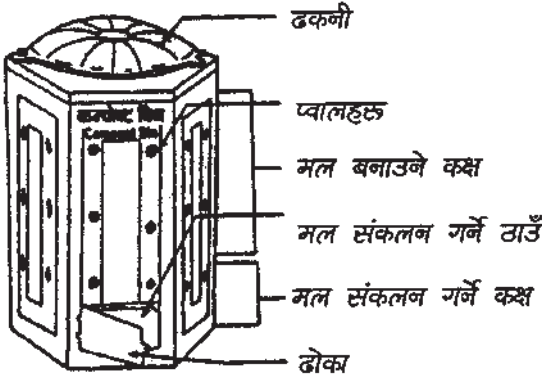
- ☞ खेतीबारी र बैचामा उम्रने अन्नबाली या फलफूलको बोटविरुवाहरु राम्ररी हुर्कन र फल दिन पौष्टिक तत्वको आवश्यकता पर्दछ।
- ☞ यो पौष्टिक तत्वयुक्त बिरुवाको खानालाई नै मल भनिन्छ। बिरुवाहरुमा मल हाल्नु भनेको राम्ररी हुर्काउन र उत्पादन बढाउन खुराक दिनु हो।
- ☞ हाम्रो घरबाट करीब ७० देखि ८० प्रतिशतसम्म निस्कने जैविक फोहरलाई जताततै फाल्दा कुहेर दुर्गन्धित भएर भिङ्गा किरा परेर चारैतिरको वातावरणलाई प्रदुषित गर्दछ।
- ☞ यदि त्यही फोहरलाई कम्पोष्ट मल बनायौं भने प्रदुषण पनि हुँदैन र गुणस्तर मल पनि बन्दछ।
- ☞ कम्पोष्ट मल हाम्रो गमला, बगैँचा, करेसावारीको लागि अति आवश्यक छ। जैविक फोहरलाई मल बनाएर श्रोत मै फोहर कम गर्न सकिन्छ।

कम्पोष्ट मल कसरी बनाउने?

कम्पोष्ट मल अत्यन्त सरल र वातावरण मैत्री तरिकाले घरको एक कुनामा बनाउन सकिन्छ। फोहरलाई एउटा भाँडामा जम्मा गरेर थोरै समयमा सानो ठाउँमा दुर्गन्ध रहित तरिकाले मल बनाउने प्रकृत्यालाई भाँडा तरिका भनिन्छ। कम्पोष्ट बनाउने बिन ड्रम आकारको भएकोले यसलाई ड्रम-कम्पोष्ट-बिन पनि भनिन्छ।

ड्रम कम्पोष्ट बिनको विवरण

यो बिन निलो रंगको बाक्लो प्लाष्टिकले बनेको छ। यसको गोलाई १९ इञ्च र उचाई २४ इञ्चको छ। यो छकुने ड्रमको आधारमा छ। ड्रमको माथिल्लो खुल्ला भाग ढकनीले ढाकेको छ। ढकनी आवश्यकता अनुसार खोल्न र बन्द गर्न सकिन्छ। बिनको भित्री भागलाई फलामे गोलो फ्रेमले माथिल्लो ठूलो भाग र तल्लो सानो भागमा विभाजन गरिएको छ। फलामे फ्रेमलाई चित्रमा देखाए जस्तै फलामको डण्डीहरु २/२ इन्चको फरकमा राखेर बनाएको छ। माथिल्लो ठूलो भागलाई मल बनाउने कक्ष भनिन्छ र तल्लो सानो भागलाई मल संकलन गर्ने कक्ष भनिन्छ। मल संकलन गर्ने भागमा एउटा सानो खापा सहितको ढोका छ। आवश्यकता अनुसार

फलामे गोला फ्रेम

ढोका खोल्न र बन्द गर्न सकिन्छ। मल बनाउने कक्षमा धेरै स-साना प्वालहरू छन्। ती प्वालहरूले बिन भित्र हावा पठाउन मद्दत गर्नेछन्।

भाडासाग आउने औजारहरू

- अंग्रेजी L आकारको फलामे डण्डी पाकेको मल ढिका परेर तल भर्न सकेन भने यो डण्डी फलामको फ्रेमभित्र घुसाएर मल तान्न प्रयोग गर्ने।
- फलामे साबेल
यो साबेल मल संकलन कक्षबाट मल तानेर निकाल्नको लागि प्रयोग गर्ने।
- सानो चाल्नी
यो चाल्नी पाकेको मल चाल्नको लागि प्रयोग गर्ने।

मल बनाउन के के पूर्व तयारी गर्नु पर्दछ?

मल बनाउनु भन्दा पहिले निम्न पूर्व तयारी गर्नु पर्दछ।

- कम्पोष्ट बिन राख्ने ठाउँ छनौट

मल बनाउनु भन्दा पहिले आफ्नो घरमा कम्पोष्ट बिन राख्ने उपयुक्त ठाउँ छनौट गर्ने। बिन घामपानीमा पनि राख्न सकिने भएकाले घरभित्र वा बाहिर जहाँ पनि राख्न सकिन्छ। घर बाहिर भए घरको पिछुवा, चौक, बारी, टहरामा

राख्न सकिन्छ । घरभित्र भाए भान्छा कोठा, छिडी, कौसी वा छतमा राख्न सकिन्छ ।

ख) बिन राख्ने सतह बनाउने

बिन राख्ने ठाउँ निर्धारण भएपछि त्यहाँ ६ इञ्च जति अग्लो काठ वा ईटाको ६ कुने सतह उठाउने ।

ग) बिन राख्ने

कम्पोष्ट बिनको मल निकाल्ने ढोका अधिल्लिर फर्काएर नहल्लिने गरि राख्ने ।

घ) फलामे डण्डीले छोप्ने

फलामे डण्डीबाट फोहर तल खस्न सकिने भएकोले डण्डी माथि कार्डबोर्ड जस्तो बाक्लो कागज अथवा अखबारका ३/४ पत्र विछ्याउने ।

ङ) माटोको पत्र हाल्ने

कागजमाथि बगैँचा वा बारीको सतही माटो एक पत्र छर्ने ।

मल बनाउने विधि

क) जैविक फोहरको संकलन

जैविक फोहर संकलन गर्न एउटा बिको भएको प्लाष्टिकको बाल्टिन व्यवस्था गर्ने । घरबाट निस्केको जैविक फोहरलाई करीब १/२ अमल जति स-साना टुक्रा पारेर बाल्टिनमा जम्मा गर्ने । फोहर फाल्दा परिवारका सबै सदस्यहरूले टुक्रा पारेर फाल्ने बानी बसाल्ने । फोहर फालेपछि बाल्टिन सधैं बिकोले छोपेर राख्ने । दिनभरको फोहर यसैमा जम्मा गरिराख्ने ।

मल पाके/नपाकेको कसरी परिक्षण गर्ने?

२/३ महिनासम्म दैनिक बिनमा फोहर हालिसकेपछि मल पाक्यो वा पाकेन परिक्षण गर्नुपर्छ। तल्लो मल संकलन कक्षको ढोका खोलेर मल खसे/नखसेको हेर्ने। यदि मल खसेको छैन भने मल तान्ने डण्डीले फलामे फ्रेमभित्र कोट्याएर पुनः मल निकाल्ने। यदि मल पाकेको छैन भने अरु केही दिन पर्ख्ने। दालभात, तरकारी, फलफूल जस्ता नरम खाले फोहर भए २ महिनामा पाक्छ। तर काउली, आलु, मूला र कडा बोक्रा फोहर भए २ महिनाभन्दा बढी समय लाग्न सक्छ।

मल संकलन कसरी गर्ने?

- ☞ पाकेको मल फुर्फुराउँदो भएमा डण्डीको प्वालबाट भरेर मल संकलन कक्षमा जम्मा हुन जान्छ। तर भिजेको भए ढिक्का परेर तल नभर्न पनि सक्छ। यस्तो अवस्थामा औजारले नै कोट्याएर निकाल्ने।
- ☞ मल संकलन कक्षमा जम्मा भएको मल सावेलले तानेर एउटा भाँडामा जम्मा गर्ने। यो मललाई आफ्नो बारी बगैँचामा तुरुन्तै प्रयोग गर्न सकिन्छ।
- ☞ यदि बजारमा बिक्रीको लागि तयार पार्ने हो भने संकलित मललाई एक छिन कागज अथवा कपडामा फैलाएर सुकाउने।

ख) फोहर बिन भित्र हाल्ने

बाल्टिनमा रहेको फोहर बिहान वा बेलुकी दिनको एक पटक कम्पोष्ट बिनभित्र खन्याउने ।

ग) सतह मिलाउने

खन्याएको फोहर एक ठाउँमा मात्र नथुप्रोस भन्नका लागि सावेलले चलाएर एकै सतहमा मिलाउने । यसो गर्दा सबै फोहरले हावा चिस्यान र जोडन समान रूपमा प्राप्त गर्न सक्छ ।

घ) जोडन छर्ने

फोहरमाथि आफूसँग उपलब्ध भएको सतही माटो वा पुरानो कम्पोष्टको छोक्रा वा करीब एक चिया गिलास ई.एम. सक्रिय भोल वा एक मुठी बोकासी धुलो वा नेपाली उत्पादन “जीवातु” भोल बिन भित्रको फोहर माथि छरि दिने । जोडन छरेपछि बिनको बिको तुरुन्तै बन्द गरिदिने । दिनहुँ उत्पादन हुने फोहरको मात्रा धेरै कम भएमा हप्ताको १ वा २ पटक मात्र जोडन हाले पनि पुग्छ ।

ङ) नियमित फोहर हाल्ने

बाल्टिनबाट बिनमा दिनहुँ फोहर राख्ने ।

च) अन्य फोहर राख्ने

घरको फोहर बाहेक खरानी र कुखुरा, गाई, खरायो, आदि घरपालुवा जनवारको मल पनि कम्पोष्ट बिन भित्र राख्न सकिन्छ ।

छ) चिस्यान बनाउने

यदि बिनभित्रको मलको थुप्रो सुख्खा हुन गएमा पानी छम्केर चिस्यान कायम राख्ने ।

- ☞ ढिका छ भने काठको मुंग्राले कुटेर धुलो बनाउने ।
- ☞ सुख्खा भएपछि चाल्निमा चालेर बिक्रीको लागि राख्ने ।
- ☞ चालेर आएको छोक्रा मल पुनः बिनभित्र नै खन्याउने । त्यस्ता छोक्राले जोडनको कम गर्दछ ।

मल बनाउदा कुन कुन कुराहरुमा ध्यान दिनु पर्दछ ?

- क) बाल्टिनमा फोहर बिनभित्र हाल्दा सकभर पानी जान नदिने ।
- ख) यदि भोल पदार्थ बढी निस्केको छ भने पानी कम राख्ने ।
- ग) मल संकलन कक्षमा जम्मा भएको भोललाई निकाल्ने ।
- घ) मल बनाउँदा दुर्गन्ध बढ्यो वा किराहरु देखिन थाल्यो भने बोकासी अलि बढी मात्रामा छरि दिने ।
- ङ) अण्डाको बोक्राहरु राख्न मसिनो टुक्रा गरेर मात्र राख्ने ।

कम्पोष्ट बिनको फाईदाहरु के के हुन्?

- क) यो बिन घरभित्र वा बाहिर कुनै पनि सानो ठाउँमा राख्न सकिन्छ ।
- ख) हावा प्रवाहको राम्रो व्यवस्था भएकोले गन्ध आउँदैन ।
- ग) बिनको आकार राम्रो भएकोले सबैले देखिने ठाउँमा राख्न सकिन्छ ।
- घ) घरमा पाकेको मल सधैं उपलब्ध भइरहन्छ ।
- ङ) भिङ्गा, भुसुना र अन्य किराहरुले दुःख दिँदैन ।

कम्पोष्ट मलको फाईदाहरु के के हुन्?

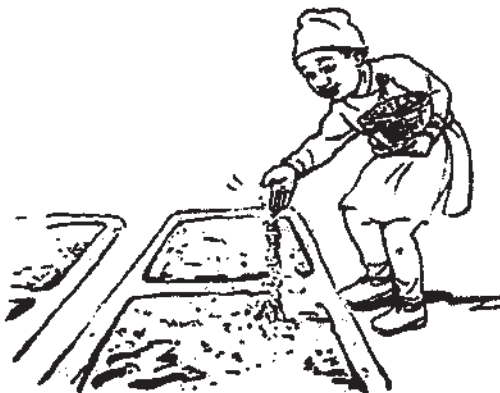
- क) कडा माटोलाई खुकुलो, फुस्रो, र बरबराउँदो बनाइदिन्छ ।
- ख) बलौटे माटोमा पनि अड्याउने शक्ति बढाउँछ ।
- ग) माटोमा हावाको आवगमन र पानीको निकास राम्रो बनाइदिन्छ ।
- घ) यसमा भएका पौष्टिक तत्वहरुले माटोको उर्वरा शक्ति बढाउँछ ।
- ङ) यो मल बोटबिरुवामा बढी मात्रामा परे पनि रासायनिक मलले जस्तो हानी नोक्सानी गर्दैन ।

कम्पोष्ट मल कसरी प्रयोग गर्ने?

- क) गमलाको माटोमा १/२ मुठ्ठी कम्पोष्ट मल मिसाएर बिरुवा रोप्ने ।
ख) फूल फुल्ने बेलामा माटोमाथि बिरुवाको वरिपरि १ पत्र कम्पोष्ट छरेर गोड्ने ।

- ग) खेतबारीको माटोमा कम्पोष्ट मिसाएर बिरुवा रोप्ने ।
घ) रोपिसकेको बिरुवामा भए त्यसको वरिपरि एक पत्र कम्पोष्ट छरेर गोड्ने ।

घन्यताद !

हिलटेक इण्डस्ट्रिज प्रा. लि.

बालाजु औद्योगिक क्षेत्र, बालाजु, काठमाडौं

फोन नं.: ९७७-१-४३८९२४३, ४३८९२२३, ९८०१२०४८१०

ईमेल: hipl@hilltake.com.np

वेबसाईट: www.hilltake.com.np

